„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Н. Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ »БРАНИКУ«
За Угарску: Србију Црну Гору
друге стране земље
на годину К 34·— 46·— дин.
на по године К 17·— 23·— „
на четврт „ К 8·50 11·50 „

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова.
Уредништво и администрација „Браника“
налази се у кући А. Пајевића у Дунавске
улици бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 251. У Новом Саду, у суботу 27. новембра (10. децембра) 1910. Година XXVI.

ЗАТРЧАЛИ СЕ.

Нерадо узимамо перо у руку, да пишемо о Србији. Не желимо, да се оно, што пишемо о односима у Србији, тумачи тако, као да пишемо *против* Србије. То српски лист не може *и* не сме чинити. Има ипак ствари, у погледу којих би пренебрегли своју дужност, ако их не бисмо споменули. Једна таква ствар је читава *Форгачева* афера. Ту се, чини нам се, *Пашићев* кабинет *затрчао* и ту бисмо се могло рећи: радикалска посла! Чудо нам је само, да се такав обзиран државник и дипломата, као што је др. *Миловановић*, могао дати завести, да се и он *затрчи*, а на њега је Форгачева афера утицала у првом реду.

Је ли могао и смео Пашићев кабинет после онога, што је гроф *Еренталу* у делегацијама рекао о односу грофа Форгача према српској влади баш по сведочанству дра Миловановића, демантовати не само грофа Ерентала, него баш и рођенога Миловановића. Наравно да је, кад се Пашићев кабинет *већ затрчао*, било доцкан, давати онакву опомену српском новинарству у Београду, као што ју је дала Пашићева „Самоуправа“. Па како је Пашићев кабинет могао дати такову опомену српском новинарству, а наиме ономе у Београду, кад је исто новинарство само своју *дужност* чинило, а мислило је, да то чини у родољубиву духу, кад се Пашићев кабинет тој струји у српском новинарству није противио. Али се Пашић *предомислио*. То је од прилике оно, што садржи она стара Турчинова изрека: ђаур има добру памет, али не прву, него *другу*. Није ли то био као *хладан туш* на главу Пашићева кабинета, кад се таман удешавала ствар са суђењем *Васићу*, а гроф Форгач постане прави тајни саветник. Да! Тек онда је морао увидети Пашићев кабинет па рећи: та ми смо се, болан, *затрчали*!

Каква је то јадна српска *дипломатија*, која не зна разликовати међу оним, што говори професор *Масарик*, и оним, што говори гроф *Еренталу*, да та српска дипломатија игнорује оно што је претходило међу грофом Еренталом и дром Миловановићем у погледу грофа Форгача.

Ако је стало до тога, да се жигоше аустријска политика са фалзификатима погледом на „велеиздајничку“ парницу против Срба, то смо ми ово чинили у свом чланку: „*Јадна бечка политика*“ у 232. броју овогодишњег „Браника“.

Ми лако појмимо огорчење у Србији погледом на фалзификате. Ми се морамо само поклонити оним српским политичарима, који су имали одважности, да дођу на расправу у Беч у *Фридјунговој парници*, јер их није штитио при тој прилици никакав интернационалан имунитет. Па се лако разјашњава, што се, кад је професор Масарик недавно у свом говору у делегацијама изнео још горе и црње доказе за фалзификате, који у највећој мери *непосредно* компромитују грофа Форгача у Београду, јавно мишљење у Београду морало се најживље дохватити тих Масарикових доказа па са *Васићем* повести читаву кампању против грофа Форгача. Али ипак Пашићев кабинет није смео допустити, да кампања против Форгача узме такове велике обиме, кад је др. Миловановић у име Србије грофу Еренталу дао позната уверења у погледу грофа Форгача. Дотична деманти у „Самоуправи“ дошао *је касно*. Шта ће сада бити са *парницом против Васића?* Хоће ли се та парница повући или ће се продужити?

Државници, који не рачунају са *последицама*, нису државници, а још мање дипломате. Прво је правило државника и дипломате оно познато: calculez les consequences.

Ми лако појмимо, да Србија према фалзификатима, према оном, што је професор Масарик изнео на видик против грофа Форгача, хоће задовољштину према Европи. Ако је до задовољштине према Европи, то у оном, што је професор Масарик изнео на видик, лежи највећа задовољштина. Али је највећа неспретност, искати у таквој форми задовољштину, која *тиче у главу* писмене изјаве, што их је др. Миловановић дао грофу Еренталу. Па ако би морао ићи Форгач, морао би ићи и Миловановић. Ово би нам било врло жао, јер у тешком положају, у којем се налазила Србија поводом велике кризе због анексије Босне и Херцеговине, ми са задовољством видесмо дра Миловановића на свом месту, као министра спољашњих послова, па радосно рекосмо: „Ево ипак Србија има и после Јована Ристића, државника и дипломату!“ Али шта ћемо, кад се и др. Миловановић помешао са радикалима, па опет напослетку мора да изађе *радикалска посла*! Како ће забога да воде *српску* политику људи, који су *огрезли* у радикалском странчарству, у којих је *радикалство поклонило Српство*? Па тако је ту било радикалска посла и при великој кризи поводом анексије Босне и Херцеговине. Чиниле се у Београду дечурлијске кавалкаде, да се импонује суседној великој монархији. Стављали се грандијозни захтеви, да се после по радикалском начину лепо моли за опроштење: да Србија није ни помишљала на Босну и Херцеговину, јер да нема никаква права на те покрајине. Има један српски државник, који истина није радикал, али који је мало „испекао“, па онда „рекао“. Краљ Никола I., кад је видео жалосни положај Српства на Балкану услед агресивнога поступка наше монархије са анексијом и услед одлучне пасивности Русије, није ни постављао захтев у погледу Херцеговине, јер није хтео да тај захтев *напусти*, као Србија свој захтев у погледу Босне, већ је краљ Никола I. ограничио свој захтев у погледу *укидања* 29. чланка берлинскога уговора од године 1878. Ограничио се, да *ослободи* црногорско приморје од полицајнога надзора наше монархије. Па кад је краљ Никола I. ставио тај захтев потписивачима берлинскога уговора, он *од тога захтева није више одустао*. Наша монархија могла је чинити, шта је хтела, краљ Никола I. није одустајао. Или — или! Или укидање 29. чланка берлинскога уговора или рат Црне Горе. И краљ Никола I. је успео.

Данас гроф Форгач може остати у Београду или отићи из Београда, Пашићев радикалски кабинет је компромитован. Ту не помаже изјава у »Самоуправи«. Шта ћемо! Затрчали се! И опет радикалска посла!

Школски Савет.

☐ **Карловци**, 25. нов. (8. дец.) 1910.

Срп. прав. народни Школски Савет одржао је у Карловцима у уторак и среду, 23. и 24. новембра (6. и 7. децембра) о. г., своју седницу под председништвом патријарха српскога *Лукијана*. Присутни су били чланови: г. г. Радивој *Врховац* директор срп. вел. гимназије карловачке и потпредседник Школ. Савета, затим Буде *Будисављевић*, уредник „Српскога Кола“ и народни посланик у Загребу, Милан *Мандровић*, управитељ срп. учитељске школе сомборске, Ђока *Михајловић*, срп. нар. учитељ новосадски, и Глиша *Стојић*, парох мокрински, Г. др. Сава *Пушник*, адвокат у Вел. Кикинди, није могао доћи у седницу,

ЛИСТАК.

СУЈЕТА.

Слика из живота.

(Наставак.)

После тог открића сам живео као у неком заносу, нисам хтео да знам, да мислим, куда то води, шта ће од тога бити. Она је била тако коректна и одмах у почетку нашег познанства ми је рекла, да је у пола верена, али ја се нисам онда одмах повукао. То ме је баш дражило. Сујета ме је гонила, да покажем њеној охолој матери, да сам у стању са једним кнезом конкурисати.

Био је март, кад се је опет кренула на пут у Париз. Снег се почео топити, читава престоница је лежала у влажној атмосфери, а магла, густа магла, помешана фабричким димом, спуштала се је и душу нам притискивала. Испратио сам је на станицу и ја сам добро знао, да се оне сузе нису тицале ни оца ни матере, њене очи су тако јасно говориле: Волим те, волим!

Ено још се види, како је цвеће, које сам јој дао, грчевито на прса притиснула, још једно: с Богом! и воз, и све, све се изгуби у магли.

Обећао сам, да ћу јој писати, и исто вече сам почео, али ми се све сувише банално за њу чинило; хтео сам нешто лепо, искрено да јој кажем а нисам одмах згодне речи нашао. И кад сам јој после неколико дана писмо послао, добих у исто време од ње писмо, истина конвенционално, али ипак од њене руке, руке, која још није мушкарцу писала. Ах, добра, сирота Меги! Ја знам, колико је то њу морало муке стати, док се прегорела и написала, али ја сам то тако за природно држао, да нисам ни осећао захвалности.

Чудни смо ти ми мушки! Док женску не задобијемо, чинимо све и сва, трчимо за њом, тражимо је, а кад смо уверени о њеној љубави, онда се тако понашамо, као да је то милост, што јој дозвољавамо, да нас сме волети.

Одговорио сам јој на то писмо, али ни налик није тако срдачно било, као прво.

Ето такви смо!

Вратила се је онда, кад је Пешта била у цвету, у дивном месецу мају, онда кад су лепа будимска брда била посута шаренилом. Јоргован је цветао а Дунав је текао и ћеретао песму о љубави. Све, све је дахнуло новим животом. Сунце, мило, топло сунце, што све на живот буди, буди и нове наде и жеље у нама.

Враћао сам се са Стефанијина Друма. Баш сам пробао своје младе американце. Терао сам Андрашијевом Улицом. Ваздух је био тако благ, да те је миловао по образу, све је мирисало и сунце се је за облаке сакрило, да буде слика још чаробнија.

Ја сам имао велико естетско уживање, посматрајући моје племените животиње, које су пркосно бацале своје лепе главе; слушао сам њихов ритмични топот и винуо сам се у мислима далеко, далеко, чак у Булоњску Шуму, по којој се сад можда шеће поносит створ, који ми се тако исто није хтео покорити, као ни ови бесни хати. Нисам гледао ни десно ни лево, пустио сам својој фантазији на вољу, док од једном не чух своје име. Тргох се и погледах, па као да ме је електрична струја прошла, преко улице ми је у сусрет трчала она, Меги. Није марила, шта ће свет рећи, и што је против свију конвенција и бонтона поступала, није марила, што је њена miss рекла, да је то shocking, она је само једно знала, да ме воли и да ме није дуго видела.

Од то доба смо увек били заједно, на шетњи, на јашењу, при тркама, увек, увек. Ја сам се на њу био јако научио, постала ми је навика, али нисам знао, да ли је одиста, истински волим, или је то само удовољен егојизам, сујета.

Начисто сам био тек једног вечера.

Вече! По добро осветљеној улици Лауша Кошута шећу се шетачи а и нас двоје смо међу њима. Киша промиче. Она опази на фрањевачкој цркви осветљене прозоре, па предложи, да одемо унутра. Пођосмо.

— Хоћу да и Ви верујете! рекла ми је уз пут.

Она је ушла прва, а ја као крадљивац за њом. Стала је неколико корачаја од врата, а ја сам иза ње посматрао њену погнуту главу, и осећао сам дубину искрене молитве њене погнуте душе. Ја се нисам молио Богу, у мени су се рађале невине мисли, чисти осећаји. Све добро и племенито у мени било је будно, а све остало није постојало у том часу. То беше црква, то беше светиња мојих искрених осећаја, то беху ретки тренуци. Кад смо изашли из цркве, прво смо ћутали, за тим смо се мило погледали. Наше су се душе руковале. Стигосмо до њене куће. Опростисмо се. — И тог вечера сам био са собом начисто, да је волим. Прошао сам сав свој живот, увидео сам: да је она мој анђео хранитељ, да ми

јер је као члан од Саборскога Одбора делеговане правничке анкете због *беочинске каје* учествовао у то доба у седницама ове анкете у Загребу.

Реферисао је први пут нови главни школски референат г. др. Веселин *Ђисаловић*, а перо је водио г. Борислав *Брадваровић*, I. бележник Саб. Одбора, јер је и г. др. Лаза *Секулић*, срп. нар. црк. тајник, био на седницама споменуте анкете у Загребу.

Решено је у свему 160 предмета, од којих спомињемо најглавније:

На извештај срп. манастирске штампарије у Корловцима, да већина месних школ. одбора слабо респектује наредбу Школског Савета у погледу набавке прописаних *писанака, бележница и цртанака* за срп. нар. школе од срп. ман. штампарије, која је на то утрошила око 50 000 К, поопшриће се овопредметна наредба Ш. Савета, а са штампаријом ће се удесити по могућству јевтиније цене за ова учила. — Узета је на повољно знање превишња *потврда, којом је Љубомир Лошић* потврђен за епарх. школ. *референта* бачког и будимског, те ће се умолити Саб. Одбор ради стављања у течај припадајућих му берива од 1. новембра 1910., када је исти референт уведен у звање, пошто је претходно положио званичну заклетву у руке Њ. Св. патријарха, као председника Ш. Савета. — Узет је на знање допис кр. уг. министра богочасти и јавне наставе, да је *одбио молбу* Ж. Р., отпуштеног срп. нар. *учитеља* у *Десиот Сентивану*, ради натпрегледања његове дисциплинарне ствари. — У погледу *срп. учитељских школа у Сомбону* тражи кр. уг. министарство богочасти и јавне наставе: а) да се што пре издаду потребни уџбеници, макар преводом бољих мађарских уџбеника, а министар ће дати за штампање државну припомоћ; б) да се журно забрани употреба сада употребљаване немачке граматике; в) да се у будуће не прекорачује максималан број (30) приправника у појединим разредима; г) да се отвори и VI. разред вежбаонице, као и повторна школа; д) да се уреди садашња малена дотација наставника срп. учит. школа, у коју ће сврху министар радо ставити на расположење државну припомоћ. На овај ће се допис одговорити министру, да је: а) учињено што треба за писање нових уџбеника; б) немачка граматика замениће се новом књигом: в) максималан број приправника у једном разреду је 40, а то је према статуту тих школа; г) од идуће школ. године отвориће се и VI. разред вежбаонице уз учитељску школу, а сад је у току отварање вежбаонице и уз учитељску школу; повторне школе уз вежбаоницу нема због тога, што нема ученика, јер сви ученици вежбаонице прелазе у више просветне заводе. — *Министар* просвете *не дозвољава* „из начелних разлога“, да се *песме Змај-Јована Јовановића* деле као награда у државним школама, а за то, што се дух тих песама »не слаже са васпитним правцем државних основних школа«. — Узето је на знање решење министра просвете, да је *одбио утук* Р. К., срп. нар. *учитеља* у Шандору, и потврдио одлуку Ш. Савета, којом је исти учитељ осуђен на губитак учит. места. — Министар просвете саопћио је, да *не може дати право јавности* приватним срп. вероисп. осн. *школама у Кађу и Жабљу*, јер не одговарају законским прописима, па им до краја школ. године даје мораторију, да удоволје свима зак. захтевима, о чему ће се кр. школ. надзорник уверити. Услед тога ће Ш. Савет путем епарх. школ. одбора позвати речене црк. опћине, да уклоне све недостатке. — Услед отписа кр. *земаљске владе* у Загребу, да нема ништа против тога, да срп. *учит школу у Пакрацу* полазе и *приправнице*, ако би једна учитељица надзирала ученице у школ. згради, позваће се управа те школе, да извести, да ли би се која тамошња учитељица хтела бесплатно примити тога надзора. — Узет је на знање отпис кр. *зем. владе* у Загребу, да не може накнадно одобрити *сведоџбе зрелости* срп. учит. *школе пакрачке* из 1909. год., када та школа није имала право јавности, те на испитима зрелости није био владин повереник, али би допустила, да тадашњи свршени матуранти могу, као и други, после двогодишње праксе полагати испит за дефинитивно учитељско оспособљење. — Препоручиће се Саборском Одбору *молбе* црк. *опћина* у *Белом Брду* и *Ст. Бановцима* ради подељења припомоћи за школу. — Узети су на знање разни дописи Саб. Одбора о стављању у течај професорских плата, испитних трошковника, припомоћи, награда за прекобројне часове и т. д., као и одлука, да *чланови средишњих автономних власти* могу при долажењу у седнице *зарачунавати* железничку *карту II. разреда*, а само г. г. епископи I. разреда, чиме је стављена ван крепости одлука бившег (радикалског) Саб. Одбора, по којој су *сви* зарачунавали карту I. разреда. (Наравно, радикалски трбушари нису хтели да путују са обичним смртнима на II. класи, него су своја телеса возили увек на I. класи, наравно о народном трошку. — Ур. »Бр.«)

Узет је на знање допис Саб. Одбора, да је услед саборске одлуке *одобрено 1500 К* годишње од 1. I. 1911. за *издржавање* срп. осн. *школе у Пакрацу*, која служи за вежбаоницу тамошње срп. препарандије. — Одобрено је Милану *Манојловићу*, епарх. школ. референту пакрачком и горњокарловачком, да се може стално настанити у *Загребу*, те му је у име предујма за сеобу одобрено 500 К. — Издани су *декрети сталности* учитељима: Душану *Жакићу* у Ст. Сивцу, Исидору *Поповићу* у Сантову, Мити *Лазићу* у Гаду, Милану *Стајићу* у ман. Св. Ђурђу, Светозару *Удицком* у Вел. Кикинди, Николи *Малешићу* у Фенлаку, и забавиљи Љубици *Пешковићевој* у Панчеву. — У ствари молбе црк. *опћине у Бају* ради подељења припомоћи за школу затражиће се журно допуна списа и онда ће се молба превидијално спровести Саб. Одбору. — У предмету *сталности* и петгодишњих доплатака неких *старобечејских учитеља* узето је, да су Владан *Михајловић* и Зорка *Петљанска* једну годину дана били привремени (колико по закону могу бити) а потом су постали сталнима, те им према томе иду доплатци. Владану Михајловићу издаје се према томе декрет сталности.

(Наставиће се.)

Меморандум глумаца.

Главна скупштина „Друштва за Српско Народно Позориште“ све се већма приближује, па пошто ће се на њој претресати врло важна питања, то сматрамо за своју дужност, за дужност јавних српских гласила, да обратимо пажњу наше публике на предмете ове скупштине. Национално позориште, као што је ово наше позориште, није тек општа културна или тек само забавна установа, него је то установа у народном духу, која има велике идеалне сврхе, корисне по цео српски народ. Тиче се дакле не само чланова Друштва за Српско Народно Позориште, него се то тиче целог народа — без разлике странака, без страначког погледа и интереса. Свима, сваком Србину — ма којој странци припадао — мора лежати на срцу, да се та установа одржи и развија. Тако треба и на њеној главној скупштини да ишчезну разлике и обележја политичких, автономних, земаљских и других странака. Ту не треба да има ни владиноваца, ни самосталаца, ни радикала, ни либерала, ни клерикала, него само пријатеља нашег национ алног позоришта.

Тако раде сви свесни и зрели народи. Не можемо се — хвала Богу! — потужити, да је и до сад на позоришним скупштинама какав страначки ветар дувао. Али је по каткад бивало неког сепаратизма, чему по нашем мишљењу нема места на тој скупштини, јер ми смо уверени, да су сви, који се тамо искупе, прави и искрени пријатељи тога завода.

Желети би било, да што више друштвених чланова дођу на ову скупштину, па да се сви братски отворено и искрено о бољитку завода посаветујемо. Ми бисмо се радовали, кад би што више њих дошло, јер и то би био знак, да наш народ, да његова интелигенција поклања велику пажњу том заводу. Нека и чланови са стране не пожале труда, јер не треба, као што смо научили, да се увек на друге ослањамо, него треба све да видимо и чујемо и да се о свему непосредно уверимо, па ћемо се онда и за саму ствар још већма загрејати.

Један од најглавнијих предмета саветовању биће глумачки меморандум, о коме смо у једном од прошлих бројева укратко већ проговорили.

А сада ћемо да се мало опширније с њиме позабавимо.

Тај је меморандум свакако значајан. Значајан је већ и с тога, што је за ових 50 година — откада наше позориште постоји — прва енунцијација те врсте од стране позоришне дружине. Ми смо већ споменули, да му се с формалне стране много што шта може замерити. Али и то, што му се може замерити, и то има свога психолошког мотива.

Наиме упада у очи, да на том

она даје импулз за живот и вољу за рад, да је она половина моје душе и да без ње ја нисам ја — али знао сам и то, да јој никад не ћу рећи: волим Те; то мој понос, моја сујета, неће дозволити. — Згрозио сам се од помисли, да ће ми је једном отети, увидео сам, да овако не може остати, па опет нисам имао енергије, да још онда крај учиним. Кад бих јој кад кад казао: не може, не сме даље овако бити, она би ме погледала зачуђено и рекла: Изволите, почните Ви први, ја не могу! Ви не знате, немате појма, колико Вас волим, волим Вас, Вашу душу волим!

Те речи, изговорене са толико женске нежности, покорности, пожртвовања, па ипак и са поносом, опијале су ме, а ја сам се чврсто држао у својој охолости и нисам одао, шта осећам.

Боже мој, колико сам пута спрам ње био неправедан, шта више и суров! Пробао сам своју моћ. Она је то тако стрпљиво сносила, као да тако мора бити. Кад и кад би само напрћила своје румене усне, а у другом се моменту већ смешила, ма и кроз сузе. Та и она је знала, о с е ћ а л а је, да је волим. Толико исто као и она мене. Она ме је много волела, па ипак није имала енергије, да раскине сјајне окове. И њу је с у ј е т а за кнеза везивала.

*

Дошло је лето.

Пошао сам на своје добро. Отишао сам к њима да се опростим. Послужилац ме је одвео у добро познати ми салон, у којем сам толике и толике пријатне часове провео. Била је сама, необично је бледа изгледала, испод очију су били модри колутови, јасни знаци непроспаване ноћи. Знала је, зашто сам дошао. Ћутали смо. Ја нисам хтео да говорим баналне фразе, које се у таквим приликама употребљавају. Тешко ми је било; хтео сам јој да кажем нешто лепо, мило, на растанку, а реч ми није хтела преко усана да пређе. Само сам је гледао, гледао, како бура бесни у њеним грудима. Гледао сам и мислио: Зашто ме воли толико? Чиме сам заслужио ту велику љубав? Она ме није гледала, магнетично је концентрисала погледе на једну тачку у соби, али од једном ме погледа застрашено и запита:

— Дакле сутра?

Бризне онда у плач, који ми је срце парао. Пришао сам јој, ухватио сам је за руку и са неисказаном нежношћу рекао:

— Меги, тако Вам имена Божјег, немојте плакати. Та ја ћу се вратити. Скоро ћу се вратити!

Али она је само даље плакала, док једном не скочи и у екстази не викну:

— Али једно, једно ми бар кажите! Да ли ме волите?

И у томе моменту, кад сам требао да јој будем утешилац за бол, који сам јој ја нанео, и у том моменту је сујета надвладала: „В о л и м Те!“ н и с а м јој рекао.

У јутро сам брзим возом отпутовао, а кад ме је муњевитом брзином сваки минут све даље и даље од ње делио, онда сам ја плакао. Да ли од жалости или у тријумфу?

На станици су ме дочекале кочије, које ће ме одвести на моје пољско добро.

— Како, Јоване? Шта има ново? запитах кочијаша, који је као свећа прав на боку седео.

— Не може бити боље, молим покорно! Чекамо заповести Ваше милости.

Коњи, кад зачуше мој глас, почеше весело рзати. Миле животиње познале су ме. Потапшао сам их по врату, бацио се у кола и заповедио: т е р а ј! Бич пуче и ми полетесмо. Варнице су све сипале испод коњских копита, гума на точковима је све одскакала; преда мном се белела калдрма, чуо сам топот својих коња, завалио сам се и нисам ништа мислио. Годило ми је, да тако бесвесно јурим. Стигли смо у прво село. Био је празник. Људи су пред кућама с дугим лулама седали и преклапали, мало даље жене причају неку новост, момци и девојке уз примитивну музику хармонике играју, деца се у прашини сиграју, лепа учитељева кћи се радознало кроз прозор нагла. И сад, после оне велике варошке вреве, после оног бурног живота, који нам и живце и дух напреже, годио ми је овај мир, чинила ми је задовољство атмосфера ових најивних људи, чији хоризонат није ишао даље од овог њихова малог села, чије тежње нису више од ових њихових нисских димњака и којима је највећа срећа, кад за вечеру имају кокошку у лонцу.

Кад сам поред њих пролазио, с поштовањем су се дизали и јављали се, а ја сам јурио и остављао за собом прашину, прашину . . .

Стигао сам на м о ј у земљу. Вече се је спуштало, иза сунца је остао само још гримизан траг, препелица се је чула, зрела храна је мирисала. И гле! На тим плодним пољима ти пуни класови као да су се клањали и поздрављали ме: „Добро нам дошао, господару! Где си за толико?“, а ја сам у том тренутку имао неко свето, покајничко осећање. Наредих кочијашу, да лакше тера. Слушао сам те гласове, с пијететом сам скинуо шешир и шапутао: »Ево ме, земљо моја, моја мила земљо! Ту сам, твој сам!“

Кочијаш, као да је слутио, шта се у мени збива, окрете се и с поносом рече:

— Нека гледа Ваша милост! Таква рода у читавом хатару нема!

Ено из далека се већ бели мој дворац са својим стародревним капијама, допире ми већ до ушију шуштање дрвећа из перивоја. Ево нас и у алеји од јабланова, који се небу под облаке дижу у висину, као наше тежње. Усхићено, као да посматра најлепшу девојку, погледа Јован на своје коње па рече:

— Километар за минут и три фртаља на дистанцију! Тако већ давно нису ишли. Али они осећају, да возе свога господара.

(Свршиће се.)

меморандуму није потписан њен управитељ Пера Добриновић. Упада у очи, да се тај поднесак у смислу правилника друштвеног не подноси преко њега — директора — на централну управу, него — мимо њега. Знак је дакле, да позоришна дружина није са својим управитељем сагласна и једнодушна. Шта више одмах у почетку меморандума тужи се на њега, да на скупштинама њене интересе не заступа.

Но још нешто има у њему, што се провлачи као црвена нит кроз меморандум. У њему час по избија незадовољство са централном управом, са управним одбором Друштва за Српско Народно Позориште.

То су као нека врста оптужбе против централне управе пред главном скупштином. Између осталих важних ствари рефлектира и на те оптужбе управни одбор исцрпно и опширно у свом штампаном годишњем извештају, који је заведен од доба, од како је друштвеним секретаром постао др. Душан Радић. Добро би било, да сви скупштинари, особито они, који мисле на скупштину доћи, тај извештај ради своје информације пре скупштине прочте.

У глумачком меморандуму има таквих жеља, којима се и може, и треба да удовољи, а има и таквих, које су посве неоснована и које нису ни требале ући унутра.

Већ у првој тачци тога меморандума види се, да потписани глумци не познају нашега статута, који задатак скупштине изреком означује овако: Главни је задатак скупштине, да надгледа ,да се фонд народног позоришта добро рукује и као свом опредељењу сходно употребљава; да се стара о умножењу фонда.

Ваш због тога, што се у прошлим годинама није на ту одредбу достапазило, дигао се читав олуј против централне управе, јер се и капитал морао начети. Да би се фонд од даљег крњења сачувао, новији нараштаји код управе ишли су за тим, да позоришна дружина интензивним радом сама себе издржава, као што то чине и друга путујућа српска и мађарска друштва. А фонд да се не дира.

Но тај интензивни рад дружине није толико напоран, као што га меморандум представља. Бољи глумци наши играју сваке недеље двапут, највише трипут, а слабији истина каткад сваки дан, али су и њихове улоге и краће и слабије па могу без напора и рђавих последица то учинити. А ако су неки глумци мало више преузети, они имају напрама глумцима осталих дружина то преимућство, што добијају плату и за време ферија, које код многих других дружина и по 3 месеца трају.

А што се каже, да позоришни фонд треба ставити на „здравију основу“, то је једна фраза, која нема ни сама „здраве основе“. Тај фонд и сада се налази на здравом основу, него је мален. Наши богаташи — на које апелује меморандум, — радије остављају фундације на стипендије, него на позориште. А то, што би поједине личности и корпорације приложиле, врло је мало а да би се тај фонд поставио на **„здраву основу“**.

Да ми материјално натежемо, то је истина, но томе није крива управа, него незгодне прилике. Наше црквене и политичке општине више пута су у новије доба покушавале, да пратекну у помоћ, али им је то од власти забрањено. А како смо прошли са новосадским представништвом, споменули смо пре у „Бранику“. Ако наши честити глумци под притиском тих наших народних неудаћа морају што трпети, мора нам бити жао, али се за сада не може из небуха томе помоћи.

Пензијони глумачки фонд, иако непрекидно јако напредује, у скором времену не ће моћи исплаћивати пензије глумцима, већ ако се њега који наш богаташ у свом тестаменту не сети и већу му своту из свога наследства не одреди.

Што се тиче зајма за глумце из тога пензијског фонда, ту је скупштина сама забранила издавати зајмове с тога, што се дешавало, да су јемци отишли из наше дружине а директни дужник није био у стању зајам вратити. Кад се зајам даје, мора се имати гаранције. Тај параграф, на који се меморандум позива, требало би променити, јер бисмо могли доживети, да би се тај мировински фонд на тај начин знатно оштетио.

Ми се не можемо даље у шира разлагања и побијања тога меморандума упуштати, и то у толико мање, што је о томе у штампаном извештају управног одбора доста удовољено, тако, да публика и скупштина може добити потпун преглед о основаности или неоснованости тога поднеска. С тога упућујемо публику на тај део извештаја.

Главна скупштина треба жељама наших честитих глумаца и глумица до крајњих граница да изађе на сусрет свим могућим начином, а свој закључак о тој ствари ваља скупштина да довољно и исцрпно мотивише, како би чланови наше позоришне дружине добили уверење, да се о тегобама њиховим озбиљна брига води и да ни скупштина ни управни одбор нису пропустили и не ће пропустити ништа, што би на бољитак, напредак и добробит дружине и њених чланова служило, јер истина је, да није смер националног позоришта, прикупљати капитал, него идеалима уметности служити, али се то без материјалних средстава постићи не може, што морају и глумци увидети.

Правдан.

Политички преглед.

— **Багдадска железница.** Београдско »Ново Време« пише: Најзад Немци су успели, да ангажују француске капитале за ово своје подузеће. Багдадска линија, која је дуго година стојала пред Таурусом, где су је очекивале необичне техничке па према томе и финансијске тешкоће, најзад кренула се са те мртве тачке. Пошто пређе камените кланце и литице Таурових Планина, она ће још имати да пређе један део пустиње, где је вегетација слаба или никаква, а становништво врло ретко, док се не дохвати плодне долине Месопотамије. Немачка предузимљивост, енергија и знање, умеће да савладају многе тешкоће и да овом предузећу осигурају сјајан успех. Али немачка дипломација не дрема, већ будним оком вреба сваки моменат, који би могла искористити ради успеха ове железнице, која за њу значи много у политичком и економском погледу. Тешкоће за Русију и Енглеску у Персији за њу су добро дошле. Она тамо не тражи ништа друго, до да багдадској железници осигура везу са руским линијама, а преко ових са Индијом. Немачка трговина на тај начин продрла би и у Северну Персију и потиснула би тамо руске производе, ако јој руска влада даде ово драгоцено оруђе. Ако се још постигне преко руских линија у Персији веза са Индијом, онда је багдадској железници осигуран сјајан успех. Индијска пошта и скупоцена роба из Европе за Индију и обратно пошле би туда. Руске линије у Персији, саграђене руским новцем, засноване на костима руских синова, који су пали у многим ратовима, док су Русији извојевали данашњи положај у Персији, послужиле би једино као мост за немачку трговину и индустрију и биле нова полуга немачке снаге и моћи. На последњем састанку царева у Потсдаму говорило се о тој вези, а даље су преговори настављени у Берлину и Петрограду. Карактеристично је, да те преговоре у име Руса води фон Клем, један од русификованих Немаца. Овакви људи у руској служби често су фатално занемаривали руске интересе и чинили оно што је Немачкој по вољи. Има много изгледа, да ће и овога пуга руске жртве бити само Немцима од користи.

Нацрт уредбе

за српске православне вероисповедне народне школе у митрополији карловачкој.

Уређење школе.

§. 23. Број учитељских снага у свакој школи зависи од броја деце за школу обвезне.

За сваких 50-оро деце мора бити једна учитељска снага. Ако број за школу обвезне деце кроз три године узастопце стално прелази 50 и диже се на 60, има се установити још једно ново учитељско место.

(Разгранатост школског наставног рада и премного градиво захтева нижи максимум броја деце, али обзиром на материјалне друштвене, прилике не може се за сад поставити строжији захтев у томе. Због несразмерно великог броја деце (80—160 и више) настава није могла, да обухвати прегледно сву своју школску публику, те је тако бивала дисциплина лабава, а то је први повод неуспеху наставе. Код великог броја деце у разреду још је и та недаћа, што учитељ не може да се дуже позабави и са оном децом, која су мање умна или иначе имају неке недостатке у васпитању; с тога се често и у садашњим приликама наставни рад изврзе у механизам, од чега пати правилна настава и васпитање а тиме и углед школе, јер родитељима не приказује развитак душевних способности у оном облику, како се то иначе замишља од школе и како јој је то истакнуто у смеру, који вели: да школа спрема за живот. Велик број деце у разреду није ни са хигијенског гледишта дозвољен, јер ту лакше поничу опасности по дечје здравље због заразе или због вида или слуха).

§. 24. Где је једна учитељска снага, ту је школа шесторазредна неподељена школа; где је више уч. снага, ту ће се деца поделити међу учитеље по разредима.

У питању поделе деце међу учитељске снаге издаће Шк. Савет посебно упутство у Школском Реду.

§. 25. Деца, која су додељена једној учит. снази, морају се настављати заједнички.

§. 26. У школама са најмање 3 уч. снаге деле се разреди мешовито.

§. 27. Где је једна учитељица, треба да се постара издржавалац школе, где је један учитељ, да нађе вешту женску за ручни рад; где је више учитељица, поделиће децу међу собом по разредима али тако, да једна учитељица не наставља више од 50-оро деце.

(Напредни методски захтеви у ручном раду траже више смишљеног поступка при обуци у ручном раду. Некад се то механички радило, с тога школа није својим успехом задовољавала у томе у ширим размерама. Данас се тражи, да се примљено знање у томе рашири на што већи постотак ученица, а да буде од једнаке вредности код сваке, а то ће и опет моћи бити само тако, ако је умерен број деце, над којом би се могла одржати прегледност у дисциплини и прегледност у раду, а интензивнијим опћењем са сваком ученицом појединце утицати на самосталност у раду а уз то постићи једнаку активност свију слушалица при обрађивању појединих методских јединица).

§. 28. Број наставних часова у појединим разредима не може бити мањи од 20, ни већи од 25, не рачунајући овамо техничке предмете (као ручни рад, економију, гимнастику, цртање).

(Наставиће се.)

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 26. новембра 1910.

— **Заступници Матици Српске на Враговој стогодишњици у Љубљани.** Матицу Српску ће на академије Матице Словенске у Љубљани у славу Станку Вразу заступати: председник Матице Српске А. Хаџић и потпредседник Књижевног Одељења проф. Милан А. Јовановић. Проф. Јовановић је данас отпутовао у Љубљану а г. А. Хаџић ће из Будимпеште, где се сад бави, сутра директно отићи онамо.

— † **Илија Радак.** У Лединцима у Срему је ноћу између 19. и 20. о. м. умро ондашњи трговац Илија Радак. Као ваљан Србин припадао је покојник српској народној слободоумној странци а смрћу је својом осим своје деце растужио и силне своје знанце и пријатеље а и лединачку сиротињу, коју је вазда помагао и материјално и морално. Лака му црна земља и светао му био спомен!

— **Настић искључен са бечког свеучилишта.** Као што јављају из Беча, отишао је прекјуче једно изасланство италијанских ђака до свеучилишног ректора, а овај им је изјавио, да Ђорђе Настић, кога и италијански ђаци означавају као уходу а чија је ружна улога у загребачкој велеиздајничкој парници још у свежој успомени, овог семестра није више слушалац у бечком свеучилишту. Ректор е квестору наредио, да за случај, ако би и Настић покушао, да се наново упише у бечко свеучилиште, неодложно о том извести ректора.

Новости са стране.

— **Страшно дело једног грчког научењака.** Из Атине јављају: Предстојник одељења за старине Вицандинос који је стајао под оптужбом, да је фалзифицирао дипломе, био је јуче пред истражним судијом. Вицандинос наједаред тргне револвер, тешко рани судију, па затим и сам себе убије.

— **Становништво вароши Берлина.** У Турској је пре неколико дана био општи народни попис. Према резултату тог пописа имао је Берлин 1. децембра п. р. о. г. 2,180.000 становника. Године 1905. било је у Берлину 1,040.000 а године 1900. било их је само 1,888,848.

НОВИЈЕ.

Петроград, 25. новембра. За председника странци октобриста изабран је десничар октобриста *Рожбанко*. Он у Државној Думи заступа варош Јекатеринослав. Неко је време служио у царевој коњичкој гардијској пуковнији. Сад му је 51 година а изврстан је говорник.

Лондон, 25. новембра. Ноћас у пола два сахата исход избора био је овакав: 123 либерала, 169 унијониста, 23 посланика радничке страке, 34 Редмониста (Ираца), 4 О'Бријенових присташа (такође Ирци). Избори у варошима су сада завршени. Унијонисте се надају, да ће у грофовијама, где данас почињу избори, одржати свој положај, шта више да ће га појачати.

Вођа унијониста лорд *Балфур* држао је јуче говор, у коме је утврдио, да влада никако не може извести свој програм. Бирачи ће за кратко време поново бити позвани, да изјаве, да ли ће се прикључити великој хомогеној унијонистичкој странци.

ТЕЛЕГРАМИ

уредништву »Браника«.

†

Др. Лаза Костић.

Беч, 26. новембра. Др. Лаза Костић је данас умро. (Ову тужну вест добили смо при закључку листа. О великом покојнику нашем проговорићемо сутра опширно.

Мртво тело славнога песника српског опојаће се у Бечу, а затим пренети у Сомбор, где ће бити погребено поред покојникове супруге. — Ур. »Бр.«)

Руски цар не ће ићи у Бугарску.

Софија, 26. новембра. Вест о посети руског цара у Бугарској, означава се као измишљотина.

Из руске Думе.

Петроград, 26. новомбра. Влада је забранила расправу о начину, како да се ода почаст успомени Лава Толстоја у Државној Думи.

Избори у Енглеској.

Лондон, 26. новембра. До сада је изабрано 147 либерала, 193 унијонисте, 28 радничких, 45 Редмониста, 5 О'Бријеноваца.

Исправак.

Славном

Уредништву „Браника"

Нови Сад.

Молимо славно уредништво, да ово неколико редака уврсти у идућем броју свога листа, као исправку на чланак, који је изишао у 247. броју овогодишњег „Браника" а под насловом: »Пред главну скупштину Друштва за Српско Народно Позориште«.

У изнесеном чланку не слаже се са правим стањем ствари, да су чланови позоришне дружине обишли управитеља господина Добриновића и меморандум непосредно упутили главној скупштини а тиме се огрешили о постојећа позоришна правила. Права је истина, да је исти меморандум био предан од три старија члана дружине господину Добриновићу заједно са спроводним писмом, и умољен је, да Он пошаље исти Управном Одбору, како би га исти могао подастрети идућој главној скупштини, којој је мемораидум и упућен. Господин Добриновић је примио меморандум, задржао га код себе три дана и онда га је са спроводним писмом нама вратио уз изречну напомену, да га ми пошаљемо сами. На полеђини меморандума господин Добриновић исти је видирао са: »видио П. Добриновић«. Меморандум смо тада непосредно послали Управном Одбору у Нови Сад.

Према оваквом стању ствари, чланови потписници меморандума, држе, да се ничим нису огрешили о постојећа друштвена правила, пошто су онако и радили, како иста прописују.

Што се тиче онога, где нам се замера, зашто и господин Добриновић није потписан на меморандуму, част нам је и о томе дати своје објашњење. Кад је господин Добриновић позвао дружину и саопштио јој жеље велико-кикиндског месног позоришног одбора, изнесене у једној њиној седници, а које смо ми у свом меморандуму и споменули, ставио нам је до знања ово: »Саопштавајући вам жеље месног позоришног одбора, остављам вам их на вољу; ја не ћу на то да утичем, јер је то ваша ствар. Споразумите се између себе, како ви за најбоље нађете. Немојте том приликом да пропустите потргнето питање, како стоји са нашим пензијоним фондом. Изнесите све, што вам је као, поједнницима од стране чланова Управног Одбора у Новом Саду а по овој ствари говорено!«

Како смо дознали од једнога члана велико-кикиндског месног позоришног одбора, да је, када се повела реч о нашим несрећеним приликама и када се донела одлука, да се чланови дружине позову, да по њихову тражењу даду и они своје мишљење, господин Добриновић је томе био противан, пак на другој одборској седници, када је господин Добриновић поново замољен, да сазове чланове и жеље им њихове — велико-кикиндског месног позоришног одбора — саопшти, он је то учинио, па према свему овом, како њихово држање у овој ствари, тако исто и неучествовање у нашим дебатама, дало нам је повода, да му овај меморандум не поднесемо на потпис, тим пре, што је један писан меморандум, који смо ми предали господину Љубомиру Лотићу, члану велико-кикиндског месног позоришног одбора, да га проучи, јер је он био главни покретач целе ове ствари у њихову одбору, био исти поднео пред њихов одбор, онде прочитао и онда предао господину Добриновићу, да га он проучи и поднесе своје мишљење, у колико се са њиме слаже или пак противпредлог поднесе.

Што се тиче онога пасуса у чланку: „да је меморандум предан велико-кикиндског мееном позоришном одбору, да га он проучи, као и то: да га је он као ненадлежан фактор у том питању одбио, па чак и своје суделовање у попомагању овога меморандума на главној скупштини", нама није ништа познато. Ми нисмо ни подастрели месном одбору на проучење меморандум, него како свима потпомажућим позоришним члановима на страни, тако и онима у Великој Кикинди исти је послат или путем поште или пак приватно уручен.

Једини, непотписани члан дружине на меморандуму је госпођа Сара Бакаловићка. Како она, на управитељев позив, да се цела дружина сакупи ради саопштења жеље велико-кикиндског месног позоришног одбора, није дошла, то смо сматрали, да се она са овим не слаже и нисмо јој меморандум поднели на потпис.

Оволико у хатар истине.

Вршац, 24. новембра 1910. године.

У име чланова потписника меморандума:

Андрија **Лукић** с. р., Димитрије **Спасић** с. р., Михаило **Марковић** с. р., Милош **Динић** с. р. Милан Ђ. **Матејић** с. р.

Трговина и промет.

Новосадска пијаца.

25. новембра 1910.

Пшеница нова	К	10·00 —·—
Пшеница стара	„	10·— —·—
Зоб	„	8·— —·—
Јечам	„	6·— —·—
Кукуруз стари	„	6·20 —·—
Нови кукуруз у клипу.	„	3·60
Нови кукуруз окрљен	„	4·50 —
Лањик	„	8·29
Мувар	„	7·—
Пасуљ	„	9·—

Све од 50 кила.

Марва, свињи и живина.

Волови по килм	К	60—64
Свињи тешки по кили	1 К	00—·20
средњи „ „	1 „	00—·14
„ лаки „	1 „	00—06
„ мршави пар 200—300	„	
Теоци по кили	1 „	16—24
Јагњци по кили	„	— — —
Овци по пару 40—48	„	
Кљукане гуске по кили	1 „	—20
Јаја 5 комада	„	—40

Срби родитељи,

шаљите своју ваљану децу у трговину и на занат.

Управник: **Др. Мих. Полит-Десанчић.**
Одговорни уредник: **Јанко Шерић.**

ОГЛАСИ.

Један милијун круна

може сваки, ко нам пошаље кретом поште први оброк од

К 6·—

на ЈЕДНУ КОНВЕРТИРАНУ НАГРАДНУ ОБЛИГАЦИЈУ УГАРСКЕ ХИПОТЕКАРНЕ БАНКЕ

већ дне 2. просинца (децембра) добити.

Ове изврсне вредносне папире продајемо на месечно оброчно отплаћивање од

30 оброка по К 6·—

Препоручујемо свакоме, да си безодвлачно код нас купи бар један комад ових срећака, који у цени све више расту, и то из разлога, што имаду изврстан жребни план.

Ко нам пошаље први оброк од К 6·— добије по закону прописно издани оброчни лист са серијом и бројем срећке, која је за време уплате под контролом области у нашим благајнама депонирана. Први оброк шаље се заједно са наруџбеницом путем поштанске дозначнице а даљни оброци, просто од поштарине, путем уплатница поштанске штедионице.

Вучења ових срећака јесу 6 пута годишње и то дне 25|2, 25|4, 25|6, 25|8, 25|10, и 27|12 згодитци:

К 1,000.000·— К 600.000·—
К 300.000·— К 100.000·— итд.

ÚSTREDNA BANKA
úč. spolok
BUDIMPEŠTA, V. Sas ut. 24.
137 2—2

Готове су

српске светитељске карте дописнице, снимљене са оригинала највећих и најпризнатијих српских уметника г. г. *Уроша Предића* и *Паје Јовановића*.

Карте су управо уметнички израђене, у целом Српству овака израда православних светаца до данас није изашла.

У мојој наклади изашле су ове доле означене карте:

Св. *Никола*
» *Рождество Христово (Божић)*
» *Стеван Архиђакон*
» *Василије (Нова Година)*
» *Јован*
» *Сава*

и сви остали већи Свеци

Препродав. 100 ком. у црној боји К 2 80
„ 100 „ у боји (колорисано) » 5·—

Добити се може само у

књижарници
МИЛАНА ИВКОВИЋА
593 1-10 **Нови Сад** (Ujvidék.)

ПРОДАЈЕ СЕ

22 јутра земље кућа, и остале зграде из слободне руке у месту Бицко (п. п. Гарчин. Славонија).

Ближа извешћа даје

595 1—1 **Лука Кнежевић.**

КАЛМАР и ЕНГЕЛ
Фабрика мотора и машина.
Варошко стовариште и канцеларија: Фабрика:
V. Липотринг. 22. **БУДИМПЕШТА** Ите ул. 19.
Светско чувено! Оригинал! „Бенз"

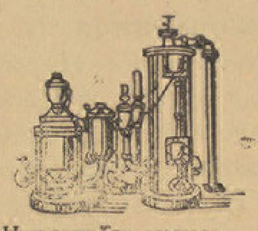

Направа за моторе који усисавају

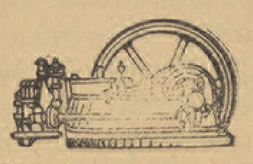

Најјефтинији промет у садашњости.

„Бенз" мотор за сирово уље.

ДИЗЕЛОВ

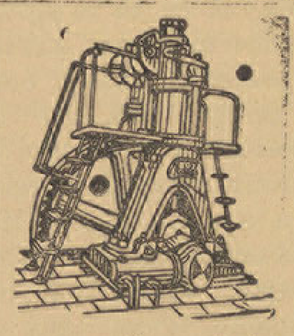

СИСТЕМ

Припонзати најбољи фабрикати.
Препоручује своје бензин-локомобиле вршаће машине, које су наједноставније конструкције.

Потпуна гаранција. Повољни плативни услови. Прорачун и ценовник бесплатно и франко.

160 јутара

најбоље сремске земље, некомасирано, са зградама, у **Адашевцима**, железничка станица: Шид, продајем уз повољне увјете отплаћивања. Адреса власника:

Ђорђе Ђурић

Мајур п. у. колодвор, Хрватска. 570 4-10

ЧУДО ОД БУКВАРА.

Помоћу овога буквара, а за неколико недеља, научи лакоћом да чита и старо и младо. Ово је већ треће издање. Имам 1000 захвалница. Ко ми пошаље **55** потура са поштанском упутницом, тај одмах добија буквар са плаћеном поштарином.

ULMA (Temes megye).

Љубомир Јовановић
575 12-30 школски управитељ и учитељ.

Бр. 967|1910. 592 2—2

НАТЈЕЧАЈ.

На темељу закључка равнатељства од 5./12. т. г. тач. X. имаде се код ове благајне попунити мјесто примарног лječника уз годишњу плаћу од 2600 К и 500 К. као награде за вођење лječничких књига и статистике, те послова око допитања рente унесрећеним члановима евентуално мјесто секундарног лječника са годишњом плаћом од 2600 К.

Компетовати могу лječници целокупног лекарства, који су вјешти хрватско-српском и њемачком језику и писму.

Власторучно писане и дипломом обложене молбе имаду се поднети овој благајни до укључиво 25./12. 1910. На касније поднесене молбе не ће се обзир узети.

Годину дана је намјештење привремено.

Лječници окружне благајне равни су болничким лječницима по наредби земаљске владе одјела унутарњи посала од 20./1. 1903. бр. 94.417 1902. па ће и њихов службовни однопај по § у 54. правила земаљ. благајне евентуално и мировином уређен бити.

ОКРУЖНА БЛАГАЈНА
за осигурање радника.

У **Земуну**, 6./12. 1910.

Председник (М. П.) Управитељ
Филип Николић. (нечитак потпис.

„АПОЛО"-БИОСКОП

поред **Речејијева** хотела,

састајалиште српске отмене публике.

Кинематографске новине и остале приспеле новости.

Почетак у пет сахата у вече, свршетак у једанаест сахата. 507 47-

Хотел „БЕЛА ЛАЂА"

ЂУРЕ ЗУРКОВИЋА Нови Сад,

модерно са свима удобностима удешен, најподесније место за састанке странаца, са изврсном кујном и најбољим пићем.

Точи прастаро Urquell **ПИЛЗАНСКО ПИВО.** 232 90-150

ПАРФИМЕРИЈА
ИВАНА Ј. СТОЈКОВИЋА, НОВИ САД
Кошут Лајошева ул. бр. 25 у дворишту у фотогр. атељеру.

Главно заступство „KODAK", фотографских апарата за г. г. аматере и хигијенских завоја. 252 180-

Власник и издавалац: деоничарско друштво »Браника«.

Штампарија деоничарског друштва »Браника«.